

І. М. Сопілко,доктор юридичних наук, професор
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9594-9280>**В. Б. Череватюк,**кандидат історичних наук, доцент
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4077-206X>

СУЧАСНЕ ПРАВО В ЕПОХУ СОЦІАЛЬНИХ ЗМІН

Національний авіаційний університет
проспект Любомира Гузара, 1, 03680, Київ, Україна
E-mails: sopilko_i@ukr.net, vitcherev@ukr.net

Мета: узагальнення результатів XI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасне право в епоху соціальних змін» та вироблення пропозицій щодо активізації досліджень, спрямованих на розв'язання конкретних проблем у різних галузях права, які потребують нагального вирішення. **Методи дослідження:** для досягнення визначеної мети були використані загальні та спеціальні наукові (спеціальні) методи. **Результати:** очікувані результати нашої Міжнародної конференції полягають у науковому обґрунтуванні теоретичних та практичних аспектів правової реформи в Україні; вирішенні проблем соціальних стандартів та окреслення перспектив їх реалізації у публічному управлінні; з'ясуванні кримінальної політики щодо протидії злочинності у сучасному суспільстві; визначенні впливу соціальних змін на формування сучасної цивілістичної науки, виробленні пропозицій щодо розвитку в умовах глобалізаційних викликів, господарського, повітряного та космічного права тощо. Інтерес до даної проблематики великої кількості українських та закордонних науковців і юристів-практиків свідчить про її актуальність та здатність наукової спільноти реагувати на виклики сучасного світу і активно долучатися до тих соціальних змін, які відбуваються сьогодні не тільки в Україні, а й в усьому світі. **Обговорення:** проведення правової реформи в Україні є однією із ключових вимог, на яких наполягає як українське експертне середовище, так і міжнародні партнери України. Позицію щодо необхідності та нагальності перетворень у судовій системі поділяє і українське суспільство. Без сумніву, основним завданням судової реформи є утвердження справедливого суду та вдосконалення вітчизняної судової системи. Проблематика здійснення судової реформи та підвищення ефективності правосуддя завжди була й залишається актуальною серед науковців.

Ключові слова: право; соціальні зміни; конференція; результати; узагальнення; правова реформа; законодавство.

Постановка проблеми та її актуальність. Наразі перед юридичним науковим співтовариством постають складні дослідницькі завдання. Пов'язані вони, насамперед, із необхідністю розуміння і осмислення соціальних змін, що відбуваються сьогодні. Сучасний світ, під впливом багатьох факторів (пандемія, викликана Covid-2019, діджиталізація соціокультурного простору, новітні технології у виробництві, медицині та біології, зміни в духовному житті лю-

дини, політики і економіки, міграціями і трансформацією етнокультурної картини світу і окремих країн) невпинно змінюється, проте характер і перспективи цих змін потрібно досліджувати та аналізувати. Відчуваючи на собі наслідки соціальних трансформацій, науковці не можуть стояти осторонь цих процесів. Власне тому вчені мають не тільки оцінювати ці зміни, а й прогнозувати їх на майбутнє і попереджувати наступні виклики.

Так як право в сучасних умовах також піддається інтенсивним змінам і переорієнтовується на нові шляхи розвитку, набуваючи нових юридичних параметрів, ми не можемо не відзначити особливу роль правників у посиленні впливу на формування суспільної свідомості. Спостерігаючи за тенденцією зростання впливу права, його ролі й значення у регулюванні суспільних відносин, а також у забезпеченні стабільності й ефективного функціонування економічної, політичної та інших соціальних систем суспільства, зазначимо, що сьогодні його цінність проявляється в новій якості, відповідно до нових умов, і полягає в якісних змінах, що відображують нове осмислення місця права в саме епоху соціальних змін.

Власне, з метою з'ясування змін, що відбуваються у різних галузях права, і була запропонована тема цього річної XI Міжнародної науково-практичної конференції – «Сучасне право в епоху соціальних змін».

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню даної теми присвячені роботи С.С. Алексєєва, Х. Бехруза, М.І. Байтіна, В.Г. Графського, М.А. Дамірлі, В.В. Дудченко, О.В. Зайчука, А.А. Козловського, М.І. Козюбри, А.Ф. Крижанівського, Л.А. Луць, С.І. Максимова, Г.В. Мальцева, С.О. Маркової-Мурашової, М.М. Марченко, В.С. Нерсесянца, Ю.М. Оборотова, Н.М. Оніщенко, П.М. Рабіновича, М.В. Савчина, В.П. Сальникова, В.М. Синюкова, Б.О. Страшуна, В.М. Сирих, Д.Т. Тихомирова, Ю.О. Тихомирова, Є.О. Харитоновна та ін.

Участь в обговоренні даної тематики взяли Марія Петрова, Штефан Кірхнер, Йоана Осєвіч, Штефан Хобе, Пьотр Понятовський, Олена Маргінеану, Федеріка Крістані, В.М. Бевзенко, В.К. Гришук, Р.А. Калюжний, І.Л. Бородін та ін.

Метою наукової статті є узагальнення результатів XI Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасне право в епоху соціальних змін» та вироблення пропозицій щодо активізації досліджень, спрямованих на розв'язання конкретних проблем у різних галузях права, які потребують нагального вирішення.

Виклад основного матеріалу. Перед тим як безпосередньо перейти до результатів конференції, з'ясуємо, що ж слід розуміти під сучасни-

ми соціальними змінами. Для цього можемо запропонувати наступні характеристики: пошук інноваційних шляхів розвитку, впровадження наукових досягнень у систему управління і організації виробництва; перевага серйозних науково-технічних досягнень, від яких відстають організаційні та моральні зміни; нова взаємодія традиції і модерності, суспільної небезпеки у всіх країнах; глобалізаційний контекст соціальних змін (зростання міграції, фінансової нестабільності, обмеження суверенітету держав) тощо.

Період великих потрясінь, у який ми живемо, тягне за собою стрімкі зміни в економіці, правовій, фінансовій сфері, соціальних відносинах, геополітиці. Все це наближає нас до критичних, часом межових параметрів стійкості та загальної дестабілізації. Для того, щоб це не привело до дестабілізації та хаотизації світової системи, варто вирішити питання про прогнозування основних напрямків майбутніх зрушень, а також про існуючі альтернативи розвитку.

Сучасна епоха насичена чисельними міжнародними політичними і військовими конфліктами в різних регіонах. Тому і для нашої держави виклики очевидні: війна, COVID-19, економічна криза. Все це об'єктивно потребує відповідних змін у загальній системі законодавства та кожній його галузі. Створити, і, головне, реалізувати в сучасних умовах ефективну стратегію безпеки, яка гарантуватиме захист особистості, суспільства й держави від різноманітних загроз, неможливо без глибокої наукової розробки фундаментальних проблем організації й розвитку людського суспільства, вивчення природи його інтересів та протиріч, механізмів їх розв'язання практично неможливо.

Вплив сучасних змін та викликів на правову сферу простежується у всіх структурних частинах правової системи країни, що охоплює, на думку більшості дослідників, усі її компоненти як статичної, так і динамічної спрямованості. Це відображається, у першу чергу, на нормативній базі, а також на системі джерел права та їх співвідношенні. Безумовно зміни впливають як на правотворчість, так і на правозастосування. Серед питань, які розглядаються на Міжнародній конференції, – прийнятий нещодавно За-

кон «Про народовладдя через всеукраїнський референдум», який визначає правові засади здійснення народного волевиявлення через всеукраїнський референдум, його організацію та порядок проведення. Фактично, із прийняттям цього закону, ключовий інструмент прямої демократії отримав правове підґрунтя і готовий до застосування, проте для повноцінного функціонування цього нормативно-правового акту цілий ряд норм потребують доопрацювання і удосконалення.

Під час нашої наукової дискусії ми не могли обійти увагою конституційну кризу, спричинену рішенням Конституційного Суду України у жовтні 2020 року, що стала серйозною загрозою подальшого демократичного розвитку нашої країни. Власне тому, важливим є обговорення питання шляхів вирішення цієї проблеми, зокрема, окреслення заходів, яких потрібно вжити для негайного усунення шкоди, заподіяної Конституційним Судом України, та не допустити повторення цієї кризи у майбутньому. Професор В.К. Гришук у своєму виступі на конференції теж висловив свою точку зору з цього питання і зауважив, що будь-який вид суспільно-корисної діяльності має шанс на успіх і досягає своєї мети, коли базується на наукових засадах. Тому для того, щоб судова система демонструвала високу ефективність, потрібна науково-обґрунтована концепція судової реформи. Крім того потрібно перейти від загальної агітації до конкретних справ. Зокрема, має бути вирішено питання доступу до правосуддя (скасування непомірного судового збору, невинуватий психологічний тиск на суддів, критика на політичному рівні, а не на правовому). На якість роботи судів впливає також і недосконале законодавство, тому фаховий підхід до законодавчої діяльності має бути пріоритетним при реалізації судової реформи, так як від її результативності залежить впровадження й інших важливих для України реформ.

Розмірковуючи над проблемами правової реформи в Україні, професор В.М. Бевзенко теж говорив про необхідність вдосконалення законодавства, використовуючи кращі світові практики. Так у галузі адміністративного права і процесу, на його думку, варто впроваджувати

досвід ФРН. Крім того, вчений наголосив на необхідності нерозривної єдності юридичної науки, практики і законодавства. Підтримуємо думку В.М. Бевзенка щодо підвищення якості підготовки фахівців та наукових досліджень, які б вплинули на розвиток практичного судочинства. Окремі шляхи вирішення цієї проблеми окреслені у попередніх наукових дослідженнях [1]. Бевзенко В.М. також наголосив на тому, що певні кроки у напрямі вдосконалення адміністративного законодавства вже зроблено, зокрема, готується до 2 читання Проект закону «Про адміністративну процедуру», де чітко вписані норми, що регулюють взаємини людини з публічною владою. Звичайно ж одним законом всі проблеми не вирішаться, але це вже крок вперед до якісно нового рівня законодавчої регламентації процедур управлінської діяльності державних органів та захисту прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у відносинах із державою [2]. Положення цього законопроекту дозволять на практиці забезпечити ефективний захист прав і законних інтересів особи у стосунках із державою, рівність осіб перед законом та якість здійснення контролю за законністю діяльності органів влади, вплине на обмеження проявів бюрократизму, свавілля та корупції зі сторони службовців, підвищить ефективність роботи органів влади.

У свою чергу, представник законодавчої влади народний депутат Павліш П.В., вступивши в дискусію з учасниками конференції, прокоментував важливість прийняття нагальних законодавчих актів, які на його думку розблокують судову реформу, пришвидшать відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів (ВККСУ) та приведе законодавство у відповідність із конституцією. Зокрема, він зупинився на важливості Проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, зазначивши, що у даному законопроекті враховані висновки Венеційської комісії та зауваження, які надавалися колегами з інших політичних партій [3].

Нагальність прийняття даного законопроекту викликана тим, що під час реформування судо-

вої системи у нас в державі вже більше року не проводяться конкурси на заняття посад суддів. Кадровий склад суддів неуккомплектований майже на третину. ВККСУ, робота якої зупинена, тільки поглиблює кадровий голод та ускладнює доступ до правосуддя. Це пряме порушення прав громадян України на належний і ефективний судовий захист. Передбачається, що прийнявши закон, буде врегульовано цілий ряд питань, зокрема, кількісний склад ВККС (16 членів, які призначаються Вищою радою правосуддя за результатами конкурсу строком на 4 роки); права і обов'язки членів комісії з питань доброчесності, чіткі строки внесення пропозицій щодо кандидатур до її складу; кількісний склад та порядок формування комісії з питань доброчесності (3 особи з числа суддів, і 3 особи з числа міжнародних експертів); порядок проведення конкурсу і призначення на посаду члена ВККС.

Тільки повноцінно працююча судова система зможе задовольнити суспільство, яке має потребу у якісних змінах. Це життєво необхідний законопроект для нашого судочинства. Тут передбачено баланс у складі ВККС, адже до її структури мають увійти як міжнародні експерти, так і представники судової гілки влади. Очікується, що така структура дозволить організувати роботу комісії на засадах чесності та об'єктивності. Професійна спільнота, а також громадяни України вже найближчим часом чекають прийняття законопроекту. Це позитивно вплине на ситуацію, що склалася в системі судочинства: оживить роботу ВККСУ України, удосконалив її діяльність та процедуру формування, а також допоможе якомога швидше вирішити патову ситуацію з доступом громадян до правосуддя.

Одне із найбільш дискусійних питань, яке також розглядалося в ході конференції – це вплив пандемії, викликаної Covid-2019, на розвиток юриспруденції. Сучасне законодавство багатьох країн сьогодні перебуває на шляху адаптації до нових пандемічних умов, щоб не втратити ефективності у часи Covid-2019 та постпандемічного світу. Тому ключовою складовою захисної політики кожної країни світу є запобігання порушенням прав людини [4, с. 585]. У часи світової пандемії юриспруденція має за-

лишатися сильною і прогресивною в цьому питанні.

У цьому контексті, продовжуючи у своїй доповіді тему права в умовах пандемії, Олена Маргінеану наголосила на тому, що заходи щодо громадянських свобод, запроваджені в 2020 році, безпрецедентні для сучасного суспільства і є примусовими та обмежувальними, і це зовсім змінює наше сприйняття справедливості. Принцип законності та рівності, як основа демократії у формі діючих нормативних актів, втрачає суспільну підтримку та визнання, оскільки обмежувальні заходи заперечують звичне розуміння права та свободи вибору. Науковець передбачає необхідність обговорення раніше встановлених концепцій та переосмислення парадигм, а оскільки закон є захисним щитом парадигми суспільства, вся нормативна структура, у цьому контексті, зазнає значних змін. Таким чином, виходячи із вищезазначеного, верховенство права протягом цього десятиліття буде переживати своє критичне випробування, і важливо, щоб для наступних поколінь було збережено те, що багато років відстоювалось – свобода вибору та свобода волі [5, с. 46].

Предметом дискусії на конференції були також питання, пов'язані із космічним правом. Німецький професор Штефан Хобе, який є фахівцем у даному питанні, зауважив, що космічне законодавство знаходиться сьогодні на роздоріжжі, так як норми космічного права, як у формі договірної законодавства, так і резолюцій Генеральної Асамблеї ООН, ставляться під сумнів новим спектром комерційної космічної діяльності, а особливо проблемою делімітації космічного простору.

На сьогоднішній день космічний простір і навіть Сонячна система використовуються неконтрольовано супутниками як військового, так і цивільного характеру. Іншими словами, усі види використання космічного простору є некоординованими. Якщо в майбутньому буде зростати кількість комерційних видів діяльності, і цього, безумовно, можна очікувати, необхідний новий порядок використання космічного простору [6, с. 33].

Професор із Фінляндії Штефан Кірхнер теж висловив своє бачення перспектив розвитку ко-

смічного права в контексті правового регулювання дрібномасштабного підприємництва, пов'язаного із використанням айсбергів та космічних порід у районах за межами національних юрисдикцій.

Висновки. Таким чином, підсумовуючи, можна констатувати, що очікуваними результатами нашого наукового заходу є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів правової реформи в Україні; вирішення проблем соціальних стандартів та окреслення перспектив їх реалізації у публічному управлінні; з'ясування кримінальної політики щодо протидії злочинності у сучасному суспільстві; визначення впливу соціальних змін на формування сучасної цивілістичної науки, вироблення пропозицій щодо розвитку в умовах глобалізаційних викликів, господарського, повітряного та космічного права тощо. У цьому контексті узагальнені відповідні пропозиції і рекомендації щодо правової трансформації в умовах світових змін:

ураховувати досвід провідних країн світу при реформуванні судової системи України на основі поваги до прав людини та основоположних свобод як визначального фундаменту в діяльності органів юстиції та судової влади;

продовжити судову реформу, з урахуванням необхідності вирішити таких завдань, як підвищення рівня довіри до судової влади, підірваного корупційними зв'язками, недоброчесною поведінкою багатьох суддів, їх залежністю і круговою порукою; надання ширшого доступу до правосуддя; проведення політики очищення та зміна суддівського корпусу; підвищення ефективності доступу до правосуддя, налагодження порушеної кадрового суддівського корпусу тощо;

особливу увагу приділити проблемі забезпечення стабільності Конституції та високого рівня поваги до Основного закону, перш за все з боку державних органів та політичних сил;

впровадити дієвий механізм вирішення спорів щодо інформації, що поширюється у соціальних мережах, адже наразі національні судові установи у більшості випадків відмовляють у задоволенні позовів, не визнають відповідну інформацію недостовірною та не зобов'язують відповідачів її спростувати;

розробити та впровадити ефективний правовий механізм короткострокової і довгострокової комплексної стратегії подолання бідності в Україні у напрямку покращення якості життя та забезпечення вразливих верств населення до рівня мінімальних стандартів, зокрема прожиткового мінімуму, що відповідає соціальним потребам людини в сучасних умовах;

комерціалізація космічної діяльності вимагає нового порядку використання космічного простору;

продовжувати розширювати практику взаємодії закладів освіти з суб'єктами господарювання, державними та правоохоронними органами, побудувати гнучкий навчальний процес так, щоб закласти можливість вводити нові навчальні дисципліни на вимогу потреб ринку юридичних послуг, на замовлення конкретних роботодавців щодо підготовки фахівців необхідного їм рівня і профілю.

Література

1. Сопілко І.М., Череватюк В.Б. Сучасна університетська правова освіта і наука: концептуальний погляд на реформування. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*: зб. наук. пр. Київ: НАУ, 2018. № 1 (46). С. 182-190. DOI: 10.18372/2307-9061.46.12744. Сопілко І.М., Череватюк В.Б. Інноваційний розвиток правової науки. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*: зб. наук. пр. Київ: НАУ, 2020. № 1 (54). С. 208-214. DOI: 10.18372/2307-9061.54.14562

2. Проект Закону про адміністративну процедуру № 1164-IX від 02 лют. 2021 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68834

3. Проекту Закону про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо відновлення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України № 3711 Д, 1164-IX від 02 лют. 2021 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70949

4. Myronets O., Burdin M., Tsukan O., Nesteriak Yu. Prevention of human rights violation.

Asia Life Sciences. 2019. Supplement 21 (2). P. 577-591, p. 585.

5. Margineanu Elena. The challenge of wrong expressions as «social distance» and context-based information mismatch on the pillars of civil science. *Сучасне право в епоху соціальних змін: Матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, Національний авіаційний університет, 26 лют. 2021 р. Том 1. Тернопіль: Вектор, 2021. 314 с. С. 46.*

6. Stephan Hobe. Space law: necessary changes in times of globalisation. *Сучасне право в епоху соціальних змін: Матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, Національний авіаційний університет, 26 лют. 2021 р. Том 1. Тернопіль: Вектор, 2021. 314 с. С. 33.*

References

1. Sopilko I.M., Cherevatjuk V.B. Suchasna universytets'ka pravova osvita i nauka: konceptual'nyj pogljad na reformuvannja. *Naukovi praci Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk «Povitrjane i kosmichne pravo»: zb. nauk. pr. Kyi'v: NAU, 2018. № 1 (46). S. 182-190.* Sopilko I.M., Cherevatjuk V.B. Innovacijnyj rozvytok pravovoi' nauky. *Naukovi praci Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk «Povitrjane i kosmichne pravo»: zb. nauk. pr. Kyi'v: NAU, 2020. № 1 (54). S. 208-214.*

2. Proekt Zakonu pro administratyvnu proceduru № 1164-IX vid 02 ljut. 2021 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68834

3. Proektu Zakonu pro vnesennja zmin do Zakonu Ukrai'ny «Pro sudoustrij i status suddiv» ta dejakyh zakoniv Ukrai'ny shhodo vidnovlennja roboty Vyshhoi' kvalifikacijnoi' komisii' suddiv Ukrai'ny № 3711 D, 1164-IX vid 02 ljut. 2021 r. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70949

4. Myronets O., Burdin M., Tsukan O., Nesteriak Yu. Prevention of human rights violation. *Asia Life Sciences*. 2019. Supplement 21 (2). P. 577-591, p. 585.

5. Margineanu Elena. The challenge of wrong expressions as «social distance» and context-based information mismatch on the pillars of civil science. *Suchasne pravo v epohu social'nyh zmin: Materialy XI Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kyi'v, Nacional'nyj aviacijnyj universytet, 26 ljut. 2021 r. Tom 1. Ternopil': Vektor, 2021. 314 s. S. 46.*

6. Stephan Hobe. Space law: necessary changes in times of globalisation. *Suchasne pravo v epohu social'nyh zmin: Materialy XI Mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Kyi'v, Nacional'nyj aviacijnyj universytet, 26 ljut. 2021 r. Tom 1. Ternopil': Vektor, 2021. 314 s. S. 33.*

MODERN LAW IN THE AGE OF SOCIAL CHANGE

National Aviation University
Liubomyra Husara Avenue, 1, 03680, Kyiv, Ukraine
E-mails: sopilko_i@ukr.net, vitacherev@ukr.net

Purpose: the purpose of the scientific article is to summarize the results of the XI International Scientific and Practical Conference «Modern Law in the Age of Social Change» and to develop proposals for intensifying research aimed at solving specific problems in various areas of law that need urgent solution. To achieve a certain goal, general and special scientific (special) methods were used. Use these methods to analyze. **Results:** the expected results of our International Conference are a scientific substantiation of theoretical and practical aspects of legal reform in Ukraine; solving problems of social standards and outlining the prospects for their implementation in public administration; clarification of criminal policy to combat crime in modern society; determining the impact of social change on the formation of modern civil science, making proposals for development in the context of globalization challenges, economic, air and space law, etc. The interest of a large number of Ukrainian and foreign scientists and legal practitioners in this issue testifies to its relevance and the ability of the scientific community to respond to the challenges of the modern world and actively participate in the social changes taking place today not only in Ukraine but around the world. **Discussion:** carrying out legal reform in Ukraine is one of the key requirements insisted on by both the Ukrainian expert community and Ukraine's international partners. The position on the necessity and urgency of changes in the judiciary is shared by Ukrainian society. Undoubtedly, the main task of judicial reform is to establish a fair court and improve the domestic judicial system. The issue of judicial reform and improving the efficiency of justice has always been and remains relevant among scholars.

As a result of the study, appropriate proposals and recommendations were made, in particular:

take into account the experience of the world's leading countries in reforming the judicial system of Ukraine on the basis of respect for human rights and fundamental freedoms as a defining foundation in the activities of the judiciary and the judiciary;

continue judicial reform, taking into account the need to address the following issues that need to be addressed immediately, in particular the low level of trust in the judiciary, primarily due to corrupt connections, bad behavior of many judges, their dependence and bail; access to justice; failure of the purge policy and change of the judiciary; inefficient access to justice due to violated personnel policy in the courts, high workload on the judiciary and the prevalence of litigation;

special attention should be paid to the problem of ensuring the stability of the constitution and a high level of respect for the Basic Law, especially by state bodies and political forces;

introduce an effective mechanism for resolving disputes over information disseminated on social networks, as currently national courts in most cases refuse to satisfy claims and do not recognize the relevant information as unreliable and do not oblige defendants to refute it;

develop and implement an effective legal mechanism of short-term and long-term comprehensive strategy to overcome poverty in order to improve the quality of life and provide vulnerable groups to the level of minimum standards, including the subsistence level that meets social needs in modern conditions;

to continue to expand the practice of interaction of educational institutions with business entities, state and law enforcement agencies, to build a flexible educational process so as to provide an opportunity to introduce new disciplines at the request of the legal services market, at the request of specific employers to train specialists.

Keywords: law; social change; conference; results; generalizations; legal reform; legislation.